

Sygn. akt IV CSK 495/18

POSTANOWIENIE

Dnia 9 maja 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie z powództwa T. C.
przeciwko "T." Spółce Akcyjnej w W.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 9 maja 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 15 lutego 2018 r., sygn. akt I ACa [...],

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) nie obciąża powoda kosztami postępowania kasacyjnego,**
- 3) przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...]
na rzecz adwokata K. W. kwotę 2.700 zł (dwa tysiące siedemset)
złotych powiększoną o należny podatek od towarów i usług
tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej
powodowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 15 lutego 2018 r. Sąd Apelacyjny w [...] zmienił częściowo wyrok Sądu Okręgowego w L. z dnia 23 lutego 2017 r. w ten sposób, że zasądził od pozwanej „T.” S.A. w W. na rzecz powoda T. C. kwotę 10.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 31 marca 2015 r. tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dobra osobistego w postaci prawa do wizerunku i oddalił apelację w pozostałej części.

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez powoda w zakresie oddalającym apelację. Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne związane z koniecznością precyzyjnego ustalenia granicy, do której dziennikarze działający w interesie społecznym mogą realizować swoje uprawnienia bez przekroczenia sfery interesu i dóbr osobistych człowieka i odpowiedzi na pytanie, jaka jest granica pomiędzy sferą interesu prywatnego a sferą interesu społecznego w przypadku naruszenia dóbr osobistych. Ponadto zaskarżony wyrok został wydany w warunkach nieważności postępowania w związku z pozbawieniem powoda przez Sąd Okręgowy możliwości obrony swych praw z uwagi na nie zapewnienie mu prawa do rzetelnego procesu. Jego zdaniem zachodzi także oczywista zasadność skargi z uwagi na liczne naruszenia przez Sąd Apelacyjny przepisów postępowania, prowadzące do niesprawiedliwości orzeczenia, w tym nie dostrzeżenie nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwana wniosła o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne

zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, iż wskazanie przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11 i z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia tych wymagań.

Sformułowane przez skarżącego zagadnienie prawne ma charakter teoretyczny, skoro w skardze nie zgłoszono żadnych zarzutów naruszenia prawa materialnego. Powód nie przytoczył przepisów, z którymi wiąże istotne zagadnienie prawne oraz poglądów orzecznictwa i doktryny w tym przedmiocie. Jego argumentacja jest jednostronna i ogranicza się *de facto* do przytoczenia własnego poglądu, pozostającego w opozycji do stanowiska zaprezentowanego w zaskarżonym orzeczeniu. Ponadto kwestia dotycząca określenia granicy pomiędzy sferą interesu prywatnego a sferą interesu społecznego w przypadku naruszenia dóbr osobistych zależy od okoliczności konkretnej sprawy i dokonywana jest przez sąd *ad casum*. Bogactwo stanów faktycznych, implikujące niuansowanie oceny prawnej w zakresie granicy pomiędzy sferą interesu prywatnego a sferą

interesu społecznego w tego rodzaju sprawach przez sądy powszechne, nie stanowi problemu prawnego powstałego na tle konkretnych przepisów prawa, których rozstrzygnięcie niezbędne dla sprawy, stwarza realne i poważne trudności, przekraczające poziom występujący zwykle w przypadku każdego procesu decyzyjnego sądu orzekającego w konkretnej sprawie.

Argumentacja skarżącego w zakresie zarzutu nieważności postępowania dotyczy Sądu pierwszej instancji. W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wzięcie przez Sąd Najwyższy z urzędu pod rozagę nieważności postępowania, dotyczy tylko nieważności postępowania przed sądem drugiej instancji. Natomiast badanie w ramach kontroli kasacyjnej nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji jest możliwe jedynie pośrednio, gdyby skarżący w ramach podstawy drugiej (art. 398³ § 1 pkt. 2 k.p.c.) zarzucił sądowi drugiej instancji naruszenie art. 386 § 2 k.p.c. poprzez nieuwzględnienie nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji. Wynika to z faktu, że skarga kasacyjna jest środkiem zaskarżenia od orzeczeń sądu drugiej instancji, a naruszenia prawa popełnione przez sąd pierwszej instancji są przedmiotem kontroli apelacyjnej, również w zakresie, w jakim prowadzą do nieważności postępowania (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 1997 r., I CKN 825/97, OSNC 1998, nr 5, poz. 81, z dnia 8 stycznia 1998 r., II CKN 553/97, OSP 1999, nr 7-8, poz. 138, z dnia 26 lutego 2002 r., I CKN 267/01, Biuletyn Informacji Prawnej 1993, Nr 3, str. 4, i z dnia 11 stycznia 2006 r., III CK 328/05, „Monitor Prawniczy” 2006, nr 3, s. 115). Takie okoliczności jednak w sprawie nie zachodzą, skarżący nie postawił bowiem Sądowi Okręgowemu zarzutu naruszenia art. 386 § 2 k.p.c., a Sąd Najwyższy jest w postępowaniu kasacyjnym związany podstawami skargi (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Ponadto przewidziane w art. 379 pkt 5 k.p.c. pozbawienie strony możliwości obrony jej praw polega na tym, że strona na skutek wadliwości procesowych sądu lub strony przeciwnej nie brała udziału w całym postępowaniu lub jego znacznej części, jeżeli skutki tych wadliwości nie mogły być usunięte na następnych rozprawach przed wydaniem wyroku w danej instancji (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 590/17, nie publ. i z dnia 31 stycznia 2018 r., I CZ 3/18, nie publ.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego

dominuje stanowisko, że sam fakt istnienia choroby psychicznej strony nie uzasadnia konieczności uwzględnienia wniosku strony o ustanowienie pełnomocnika z urzędu. Także w takiej sytuacji sąd ocenia, czy udział adwokata lub radcy prawnego jest w sprawie potrzebny (art. 117 § 4 k.p.c.) i tylko wówczas, gdy sprawa jest skomplikowana pod względem faktycznym lub prawnym albo, gdy strona wykazuje nieporadność i nie podejmuje stosownych działań procesowych, obowiązany jest ustanowić pełnomocnika z urzędu. W takiej sytuacji zaniechanie ustanowienia dla strony zawodowego pełnomocnika stanowi pozbawienie jej możliwości obrony swych praw, skutkujące nieważnością postępowania (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 1997 r., II UKN 404/97, nie publ., z dnia 19 czerwca 1998 r., II UKN 102/98, OSNP 1999, nr 12, poz. 408, i z dnia 8 czerwca 2006 r., II CSK 51/06, nie publ.). Nie ma jednak żadnych podstaw do stwierdzenia, by w realiach rozpoznawanej sprawy doszło do pozbawienia powoda, aktywnie uczestniczącego w postępowaniu i podejmującego racjonalne czynności procesowe możliwości obrony jego praw.

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance wymienionej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga wykazania niewątpliwej, widocznej *prima facie*, bez konieczności głębszej analizy, sprzeczności orzeczenia z zasadniczymi i nie podlegającymi różnej wykładni przepisami albo jego wydania w wyniku oczywiście błędnej, widocznej bez głębszej analizy prawniczej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa. Natomiast skarżący przedstawiając, jako okoliczność uzasadniającą rozpoznanie skargi kasacyjnej „oczywiste naruszenie prawa” powinien wykazać kwalifikowany charakter tego naruszenia (por. m. in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100 i z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49).

Skonfrontowanie zaskarżonego orzeczenia z uzasadnieniem wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwala na stwierdzenie, by spełniona została przesłanka oczywistej zasadności skargi, o której mowa wyżej.

Z lektury uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia wynika, że Sąd Apelacyjny rozważył postawione w apelacji zarzuty, koncentrujące się wokół kwestionowania

przyjęcia przez Sąd Okręgowy braku podstaw do ustalenia, że poprzez emisję reportażu doszło do naruszenia dobrego imienia powoda oraz jego godności osobistej, jak również ustalenia przez Sąd Okręgowy, wskazujące na zaistnienie przyczyny wyłączającej bezprawność naruszenia dobra osobistego powoda w postaci prawa do wizerunku.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że zadośćuczynienie przyznawane na podstawie art. 448 k.c. ma charakter kompensacyjny, stanowi sposób naprawienia szkody niemajątkowej wyrażającej się krzywdą w postaci doznanych cierpień fizycznych i psychicznych. O rozmiarze należnego zadośćuczynienia pieniężnego powinien zatem decydować w zasadzie rozmiar doznanej krzywdy: stopień cierpień fizycznych i psychicznych (ich intensywność, czas trwania, nieodwracalność następstw i inne podobne okoliczności). Niewymierny w pełni charakter tych okoliczności sprawia, że sąd przy ustalaniu rozmiaru krzywdy i tym samym sumy zadośćuczynienia ma pewną swobodę (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2017 r., II CSK 842/16, nie publ. i z dnia 28 lipca 2017 r., II CSK 311/16, nie publ.). Ustalenie rozmiaru krzywdy i wysokości zadośćuczynienia pozostawione jest uznaniu sądu *meriti*. Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym ma ograniczone możliwości w tym zakresie, mógłby zakwestionować ocenę Sądu *meriti* tylko wtedy, gdyby była rażąco błędna. Sąd Apelacyjny w motywach zaskarżonego wyroku szczegółowo przeanalizował okoliczności sprawy, przemawiające jego zdaniem za uznaniem, że kwotą adekwatną tytułem zadośćuczynienia należnego skarżącemu za krzywdę spowodowaną naruszeniem jego dobra osobistego w postaci prawa do wizerunku jest kwota 10.000 zł. Lektura motywów zaskarżonego orzeczenia nie pozwala na stwierdzenie, by - w następstwie przyjęcia tej kwoty, jako odpowiedniej w rozumieniu art. 448 k.c. zamiast żądanej przez skarżącego 100.000 zł - wykazywało ono kardynalne wady w stopniu przemawiającym za realizacją przesłanki oczywistej zasadności skargi. Ponadto w skardze nie zgłoszono zarzutu naruszenia art. 448 k.c. Ubocznie dostrzeżenia wymaga, że w związku z emisją reportażu w „[...]” na antenie ogólnopolskiej i w internecie toczy się między stronami odrębne postępowanie (k. 60-62).

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu z urzędu w postępowaniu kasacyjnym orzeczono na podstawie § 16 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 8 pkt 6 i § 4 ust. 1 i 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (jedn. tekst: Dz. U. z 2019, poz. 18).

Uwzględniając okoliczności sprawy oraz trudną sytuację majątkową i życiową skarżącego nie obciążono go kosztami postępowania kasacyjnego (art. 102 w zw. z art. 398²¹ w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.).